

УДК 378.22:378.4(477) ".../1917"

Таможська І.В.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УНІВЕРСИТЕТУ Св. ВОЛОДИМИРА ЩОДО ВІДБОРУ КАНДИДАТУР НА ВАКАНТНІ КАФЕДРИ (1901-1917 рр.)

У статті висвітлено організаційно-методичну діяльність Університету Св. Володимира в період 1901-1917 рр. щодо відбору кандидатур приват-доцентів на вакантні кафедри медичного факультету. Відзначено особливості процедури призначення на вакантні кафедри приват-доцентів, зокрема проведення конкурсів, заповнення вакансій шляхом рекомендацій професорів, обговорення комісією в складі професорів науково-педагогічного досвіду претендента та голосування. Акцентовано увагу на тому, що закордонні наукові відрядження були одним із напрямів підвищення професійного рівня приват-доцентів.

Ключові слова: Університет Св. Володимира, організаційно-методична діяльність, вакантні кафедри, приват-доценти.

Постановка проблеми. Історико-педагогічна спадщина минулого має практичну цінність для підготовки науково-педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах України, адже такі знання дають можливість знайти ефективні шляхи підвищення їхнього наукового, фахового та методичного рівня.

Аналіз останніх досліджень. Еволюцію науково-педагогічних кадрів в університетах України другої половини XIX – початку XX століття вивчали такі вчені, як П. С. Берзін, Н. В. Давидова, Н. М. Дем'яненко, А. П. Дмитренко, І. С. Даценко, Г. В. Додонова, З. І. Зайцева, Г. Касьянов, І. В. Костенко, О. Є. Іванов, І. І. Киричок, В. Г. Кремень, С. М. Куліш, Н. М. Левицька, О. Є. Музичко, С. І. Посохов, І. Ю. Регейло, Г. В. Самойленко, С. П. Стельмах, С. Г. Черняк, М. О. Шип та інші.

Мета – висвітлити досвід організаційно-методичної діяльності Університету Св. Володимира в період 1901-1917 рр. щодо відбору кандидатур приват-доцентів на вакантні кафедри медичного факультету.

Виклад основного матеріалу. У травні 1901 р. вчена рада Університету Св. Володимира винесла рішення щодо розподілу приват-доцентів на дві категорії: 1) ті, що ведуть заняття платно за дорученням факультетів; 2) ті, що читають лекції безкоштовно й особисто вибирають навчальну дисципліну, але за згодою факультету. Учена рада вважала, що приват-доценти повинні працювати за правилами статуту 1863 р., а не 1884 р. [1, с. 18].

8 квітня 1906 р. Міністерство народної освіти дозволило замість конкурсу заповнювати вакансії на кафедрах шляхом рекомендацій професури, адже на багатьох факультетах вони не мали ефективності. Однак таке рішення мало свої складнощі: через намагання професорів "проштовхнути" саме свого кандидата процес заміщення вакансій значно затягувався, а дебати часто переходили на з'ясування особистих стосунків і необ'єктивну практику конкурентів.

Якщо в 1891 р. на медичному факультеті Університету Св. Володимира налічувалося 11 приват-доцентів, то в 1904 р. – 29. За 1903 р. 6 приват-доцентів стали виконуючими обов'язки екстраординарного професора або екстраординарними професорами університету. Хоча за цей рік 5 приват-доцентів перейшли до інших університетів, але стільки ж поповнили кафедри. У 1903 р. 16 приват-доцентів медичного факультету стали авторами наукових публікацій, меншу активність демонстрували приват-доценти історико-філологічного та фізико-математичного факультетів [2, с. 1–5, 44–51].

На початку XX століття закордонні відрядження й надалі були одним із засобів підвищення професійного рівня приват-доцентів, а це давало можливість ученим претендувати на вакантні кафедри в Університеті Св. Володимира. Так, М. М. Лапінський відвідував лекції відомих психіатрів, ознайомився із специфікою роботи лікарні "Шаріте" в Берліні та психлікарні в Дальдорфі, а також відвідав тюрму Моабіт. Отримана інформація дозволила йому за рік підготувати п'ять наукових статей із неврології та фізіології нервової системи [3, с. 2–5]. М. М. Лапінський зацікавився фізіотерапевтичними процедурами, що спонукало його до створення власного санаторію, купленого в барона Р. Штейнгеля. У ньому пацієнти отримували такі медичні процедури, як гідротерапія, надводний і підводний масажі.

Непросте завдання постало перед комісією, яка складалася із семи професорів медичного факультету, при заповненні вакансії на кафедрі фармакології з рецептурою, токсикології та вчення про мінеральні води, адже претендентами стали такі вчені, як екстраординарний професор Юр'ївського університету В. В. Ніколаєв, приват-доценти кафедри фізіології Військово-медичної академії Б. П. Бабкін і В. М. Болдирєв, приват-доцент кафедри приватної патології і терапії Університету Св. Володимира

А. О. Тржецький. Що стосується В. В. Ніколаєва, то він, ще будучи лаборантом фармакологічної лабораторії проф. І. М. Догеля, проводив наукові експерименти. В. В. Ніколаєв досліджував якість мінеральної води в джерелі "Марія Терезія" на Кавказі, разом із колегами опрацьовував новий спосіб фотографування очного дна. У 1903–1904 рр. слухав лекції із фармакології в німецьких університетах, а влітку 1906 р. відвідував там заняття з отруйних речовин у судовій медицині. Побував в 1905 та 1907 роках у фармацевтичних інститутах Німеччини, Швейцарії, Франції. Хоч В. В. Ніколаєв мав такий великий науковий досвід, але все-таки члени комісії дали несхвальну оцінку його чотирьом науковим працям, хоча ще чотири мали позитивні відгуки.

Б. П. Бабкін надав комісії 11 наукових праць (із них 4 – у співавторстві), у яких розроблялися ідеї І. П. Павлова щодо фізіології травлення та вчення про психологічні рефлекси. Хоча ні він, ні В. М. Болдирев не мали трирічного статусу приват-доцента, Міністерство народної освіти дозволило їм взяти участь у конкурсі.

Сім статей А. О. Тржецького висвітлювали проблеми фізіологічної хімії, клінічної медицини, фізіології нервової системи та фармакології. Члени комісії назвали їх "цілком задовільними, вони вирізнялися серйозним, вдумливим ставленням до літератури й багатством власних ідей". Ерудиція, клінічно-лабораторна підготовка А. О. Тржецького цілком відповідали вимогам лектора із фармакології. У результаті саме він отримав найбільше "голосів" [4, а. 120–123, 134–136 зв.].

Необхідно відзначити, що проблемою залишалася своєчасна й оптимальна винагорода приват-доцентів, особливо тих, що вели необов'язкові предмети. Іноді в одному півріччі той чи інший навчальний курс міг носити обов'язковий характер, а в іншому – необов'язковий. У 1910 р. 19 приват-доцентів вели обов'язкові курси, як правило, по 4-5 годин на тиждень, а деякі по 7 годин на тиждень. 2 жовтня 1910 р. Міністерство народної освіти повідомило, що виділить на оплату приват-доцентів 5700 руб., а 900 руб. для тих, які ведуть необов'язкові курси (мова йшла про шістьох приват-доцентів), повинен надати університет зі своїх спеціальних коштів. Однак правління університету повідомило, що в них немає такої суми, тому надія лише на казну. Члени правління зазначили, що університет і так має незначну чисельність приват-доцентів, тому недостатнє фінансування може примусити їх перервати наукову кар'єру, шукати сторонні заробітки. Але час засвідчив: приват-доцентура стала джерелом заміщення вакансій.

Нерідко кошти, призначені приват-доцентам, Міністерство народної освіти повністю не надавало, доводилося розподіляти їх, дотримуючись лише справедливості, а не отримувати зароблену плату. Університету постійно не вистачало для винагороди приват-доцентів залишків від сум, призначених для оплати викладацького складу. Утім навіть "жалування ... екстраординарного професора здатне забезпечити сімейній особі лише життя надголодь" [5, а. 39–41, 50, 75].

У зв'язку з тим, що в кінці 1910 р. було нікому викладати гістологію й ембріологію тварин (із практикою), професори О. М. Северцов і О. О. Коротнев (останній дослідник озера Байкал) запропонували платити за викладання цього курсу приват-доценту зоології М. М. Воскобойнікову 1200 руб. Зазначалося, що якщо його науково-педагогічна робота надалі матиме високу оцінку, то термін виплати можна буде продовжити, як це часто практикувалося в університеті. Необхідно відзначити, що студенти природничого відділення Університету Св. Володимира не проходили курсу "Гістологія людини та тварин", а вивчали зоологію, порівняльну анатомію й ембріологію, не знаючи будови тканин організму. Вони не мали досвіду роботи з мікроскопом, а також не вміли підготувати гістологічні препарати. Хоча М. М. Воскобойніков оголосив про викладання курсу "Мікроскопія", але він не міг замінити предмета "Гістологія", що передбачав вивчення будови, розвитку й життєдіяльності тканин тваринних організмів. М. М. Воскобойнікова вважали "досвідченим і тямущим викладачем", адже той викладав загальну зоологію та зоологію хребетних на Вищих жіночих курсах, надрукував наукову працю обсягом 400 сторінок. Професори вважали за необхідне надати йому статус "штатного приват-доцента" з оплатою в 1200 руб. Насамкінець у доповідній записці О. М. Северцова й О. О. Коротнева говорилося, що становище та винагорода М. М. Воскобойнікова "вирізняється крайньою невизначеністю, а це створює для нього вельми тяжку ситуацію. Винагорода за прочитані лекції інколи не видається зовсім, а якщо й видається, то зі значною затримкою й не в повному розмірі". М. М. Воскобойніков, на думку професорів, заслуговував на винагороду, хоча б тому, що 4 квітня 1910 р. він захистив магістерську дисертацію "О висцеральном скелете костистых рыб" [6, с. 411, 422].

Рекомендації вчених були небезпідставні, адже М. М. Воскобойніков став професором, фундатором Київської наукової школи функціональних морфологів, популярним лектором (хоча в листопаді 1912 р. його забалотували на посаду екстраординарного професора).

Велика конкуренція спостерігалася під час вибору виконуючого обов'язки екстраординарного професора кафедри агрономії. Після аналізу й обговорення праць чотирьох претендентів, а також після балотувань (цей процес тривав півроку) було затверджено ад'юнкт-професора Новоолександрівського інституту сільського господарства та лісівництва В. В. Колкунова (результати голосування: 11 кульок – "за" і 8 – "проти"). Ще напруженішими були конкурси на кафедри оперативної хірургії та фізіології. На першу з них претендували 8 осіб, у тому числі 6 приват-доцентів. Часто комісія в складі 11 професорів працювала на 9-ти засіданнях до 24:00, а іноді й пізніше. На факультеті незначною більшістю було вибрано приват-доцента Університету Св. Володимира О. Г. Радзівського (12 членів факультету проголосували "за", 11 – "проти"). На засіданні вченої ради йому, однак, нагадали про відсутність праць

із топографічної анатомії. О. Г. Радзівський подав одну роботу з хірургії, де містився "лише казуїстичний матеріал", що не мав новизни. Рукописи в науковому плані вважалися слабкими, а виклад матеріалу – поверховим. Проф. М. М. Волкович запевняв, що восьмирічного хірургічного досвіду О. Г. Радзівського не достатньо. Проф. В. К. Ліндеман, навпаки, підкреслював, що лекції, які проводив учений на Вищих жіночих курсах із хірургічної патології, свідчать не лише про лекторський дар, але й глибокі знання. У результаті голосування найбільше кульок "за" набрав приват-доцент Томського університету В. Д. Добромислов – хірург, експериментатор, учень І. П. Павлова, автор 13 наукових праць. У 1910 р. він став завідуючим кафедрою оперативної хірургії й топографічної анатомії. Після десяти засідань члени медичного факультету з чотирьох претендентів на кафедру фізіології перевагу надали приват-доценту Військово-медичної академії В. Ю. Чагівцю (20 голосів – "за", 6 – "проти") [7, с. 453–456; 16, с. 506–511].

Учена рада час від часу порушувала вимогу статуту 1884 р. щодо заборони закритого балотування приват-доцентів. Тому в кінці жовтня 1908 р. професори М. І. Андрусов і С. Г. Навашин не погодилися із закритим балотуванням на посаду приват-доцента М. П. Дукельського, який повинен був викладати технічну хімію. Із ними був солідарним і Я. М. Барзиловський [8, а. 338–342].

Деякі труднощі виникли при вирішенні питання щодо відрядження за кордон на два роки приват-доцента Б. А. Шишковського, який протягом трьох років викладав неорганічну, фізичну хімію й фізику. Планувалося, що там він зможе завершити підготовку магістерської дисертації, скориставшись сучасною науково-технічною базою навчальних закладів і медичних лабораторій для експериментальної роботи. Факультет вважав Б. А. Шишковського "вельми корисним викладачем". Але попечитель Київського навчального округу О. М. Деревиський не схвалив його відрядження, хоча той збирався їхати за власний рахунок. Попечитель вважав, що й без Б. А. Шишковського поляків забагато в університеті, а таке становище "загрожує в недалекому майбутньому полонізацією даного університету". Але кандидатура Б. А. Шишковського не могла викликати жодних заперечень, так як в 1896 р. він закінчив Університет Св. Володимира з дипломом I ступеня, отримав золоту медаль за роботу з хімії, тому його залишили "професорським стипендіатом". А протягом 1896–1897 рр. Б. А. Шишковський працював у хімічній лабораторії в Лейпцигу, де слухав лекції із фізики та математики. Потім працював в Лондонському університетському коледжі в лабораторії У. Рамсея. За його рекомендацією Б. А. Шишковський отримав вакантне місце хіміка в акціонерному товаристві, пізніше став чиновником для особливих доручень при французькому відділенні цього ж товариства в Парижі. Період його перебування за кордоном зайняв більше 7 років. Протягом 1905–1907 рр. займав посаду хіміка на Південно-Західній залізниці. Приват-доцентом університету став у 1908 р. Також викладав у Політехнічному інституті 8 спецкурсів із хімії. Мав до 1912 р. 20 наукових праць, більшість із яких була німецькою мовою. Учений співпрацював із журналом "Физическое обозрение". Переконливі аргументи фізико-математичного факультету щодо науково-педагогічних переваг Б. А. Шишковського вплинули на рішення міністра народної освіти Л. А. Кассо, який 1 січня 1913 р. дозволив ученому закордонне відрядження, але при цьому зауважив, що стипендія "професорського кандидата" "ще не вирішує питання про призначення Шишковського професором" [9, а. 1–8 а].

9 травня 1910 р. у зарубіжне відрядження виїхав приват-доцент кафедри акушерства та жіночих хвороб Г. Г. Брюно. Попередньо про місце свого перебування в Берліні й Відні він дізнавався із періодичної преси. Йому довелося там самому шукати потрібних університетських професорів, адже ні Міністерство народної освіти, ні керівництво університету не вело подібної організаційної роботи. Звичайно, що відвідування лекцій і практичних занять у клініках, включаючи берлінську Шаріте, були надзвичайно корисними [10, с. 1–4].

Значно підвищилася науково-педагогічна активність приват-доцентів на медичному факультеті. Так приват-доценти М. М. Дітеріхс і О. Ф. Каковський надрукували по 8 наукових статей, М. Д. Стражеско взяв участь у XVII Міжнародному медичному конгресі в Лондоні [11, с. 71–80]. Приват-доценти факультету вели багато оригінальних навчальних курсів, у тому числі необов'язкових: "Учення про спадковість", "Цитологія", "Мікробіологія", "Протозоологія", "Гінекологічна діагностика", "Хвороби обміну речовин", "Клінічна хірургія", "Діагностика нервових хвороб" та інші. Але оплата за необов'язкові лекції часто затримувалася, на що постійно скаржилися приват-доценти. Не вистачало викладачів на кафедрі агрохімії, тому що деякі курси ("Мікробіологія ґрунтів і добрив", "Хімія рослин", "Агрономічна хімія" та інші) носила необов'язковий характер. Вели їх приват-доценти. Ще гіршим було становище асистентів, помічників прозекторів, які знаходилися поза штатом. Вони не мали права на пенсію, частина працювала взагалі без оплати, більшість із них – молодь [12, с. 11–13; 17, с. 225, 233].

9 грудня 1913 р. Міністерство народної освіти вирішило фінансувати лише тих приват-доцентів, які вели обов'язкові та рекомендовані курси, а інші повинні були отримувати оплату зі спецкоштів університету.

Шлях справжнього вченого-ентузіаста, який проводив експерименти з ризиком для життя, пройшов один із кращих гігієністів В. В. Фавр (1874–1920). 7 років, ще зі "студентської лави", він працював асистентом гігієнічної лабораторії проф. І. П. Скворцова в Харківському університеті, де підготував 5 наукових праць. У 1901 р. в чумній лабораторії Інституту експериментальної медицини Санкт-Петербурга вивчав цю хворобу. Зацікавившись лікуванням малярії, у 1902 р. з експериментальною

метою заразив себе цією інфекційною хворобою, тривалий час лікувався. У 1903 р. захистив докторську дисертацію "Досвід вивчення малярії в Росії в санітарному сенсі". З 1 травня 1904 р. до 20 серпня 1904 р. разом з бактеріологом Харківського університету Г. Я. Остряніним перебував у складі бактеріологічного загону на фронті Російсько-японської війни. Протягом 1897-1904 рр. був віце-директором Харківського земського повивального училища. У 1911 р. став приват-доцентом Жіночого медичного інституту [13, с. 207–208].

У 1907/08 навчальному році В. В. Фавр читав у Харківському університеті обов'язковий курс епідеміології студентам X семестру, у 1908/09 рр. – курс гігієни. У весняному семестрі 1909/10 рр. вів епідеміологію й епізоотологію. До весни 1911 р. опублікував 65 наукових праць. Учений, довідавшись про оголошення конкурсу в Університеті Св. Володимира на кафедру гігієни, надіслав туди в червні 1911 р. свої документи. На цій кафедрі читалися такі курси: "Епідеміологія й медична поліція", "Медична статистика", "Учення про епізоотичні хвороби" й "Ветеринарна політика". 7 вересня 1911 р. медичний факультет університету створив комісію, до складу якої входило 9 професорів, для аналізу науково-педагогічного доробку В. В. Фавра. Однак ще до прийняття комісією рішення проф. В. Д. Орлов, який мав на факультеті безперечний авторитет і 30-річний науковий стаж, висловив свою думку: "Ми не можемо рекомендувати приват-доцента В. В. Фавра у якості кандидата на вакантну при Університеті Св. Володимира кафедру гігієни". 4 квітня 1912 р. комісія зазначила, що більшість праць В. В. Фавра мали науково-популярний характер. А проф. В. Ю. Чаговець акцентував увагу на тому, що закордонні спеціалісти високо оцінюють його наукові роботи. Результати факультетського голосування були такими: 18 професорів подали білі кульки, а 7 – чорні.

Члени факультету взяли до уваги той факт, що 19 доповідей В. В. Фавра були присвячені методам профілактики й боротьби з такою інфекційною хворобою, як чума (у серпні 1910 р. – в Одесі, у березні 1911 р. – в Амурському і Приморському краї). Їм відомо було й про його дослідження малярійної хвороби у Воронежській і Харківській губерніях, а також на Кавказі. 22 травня 1912 р. на засіданні вченої ради університету 31 професор схвалив вибір В. В. Фавра на кафедру гігієни, а 16 були іншої думки. Але попечитель Київського навчального округу О. М. Деревницький не затвердив цього рішення, заявивши, що В. В. Фавр – неблагоннадійна в політичному відношенні особа. В архівному документі справа, що стосувалася його обрання на кафедру гігієни, зайняла більше 70 сторінок [14, а. 10–83].

У листопаді 1912 р. В. В. Фавра забалотували й на кафедру гігієни Імператорського миколаївського університету в Саратові. Учена рада надала перевагу В. О. Арнольдову – приват-доценту, випускнику Казанського університету 1887 р. [15].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, на початку ХХ століття при заповненні вакантних кафедр приват-доцентами спостерігалася все більша конкуренція між претендентами, особливо на медичному факультеті, а також давалися взнаки протиріччя серед членів факультетів та вченої ради, що не завжди мали об'єктивний характер.

Перспективними для подальшого наукового пошуку є питання вивчення науково-педагогічної діяльності приват-доцентів у Новоросійського університету (1884 – 1900 рр.).

Використані джерела

1. Протокол заседания Совета Императорского университета Св. Владимира 11 мая 1901 года // Университетские известия (К.). – 1901. – № 8. – С. 18–20.
2. Отчет о состоянии и деятельности Императорского университета Св. Владимира в 1903 году // Университетские известия (К.). – 1905. – № 7. – С. 1–51.
3. Отчет о занятиях во время пребывания за границей приват-доцента М. Н. Лапинского // Университетские известия (К.). – 1901. – № 3. – С. 1–6.
4. Дело о профессорах и о замещении вакантных кафедр в Киевском университете // РДИА в СПб., ф. 733, оп. 154, спр. 325. – 589 арк.
5. О выдаче вознаграждения сверхштатным профессорам и приват-доцентам за чтение лекций и практических занятий // ЦДІАК України, ф. 707, оп. 156, спр. 59. – 186 арк.
6. Протокол заседания Совета Императорского университета Св. Владимира 5 февраля 1910 года // Протоколы заседаний Совета Императорского университета Св. Владимира за 1910 год. – (К.). : Тип. Акц-го об-ва Н. Т. Корчак-Новицкого, 1913. – С. 400–423.
7. Протокол заседания Совета Императорского университета Св. Владимира 9 апреля 1910 года // Протоколы заседаний Совета Императорского университета Св. Владимира за 1910 год. – (К.). : Тип. Акц-го об-ва Н. Т. Корчак-Новицкого, 1913. – С. 443–475.
8. Об определении и увольнении личного состава в университете Св. Владимира // ЦДІАК України, ф. 707, оп. 74, спр. 3. – 409 арк.
9. О профессорах и приват-доцентах Университета Св. Владимира в Киеве // РДИА в СПб., ф. 733, оп. 201, спр. 409. – 96 арк.
10. Брюно Г. Г. Отчёт о заграничной командировке с научной целью летом 1910 года. / Г. Г. Брюно // Университетские известия (К.). – 1911. – № 6. – С. 1–12.
11. Отчет о состоянии и деятельности Императорского университета Св. Владимира в 1913 году // Университетские известия (К.). – 1915. – № 2. – С. 59–100.
12. Протокол заседания Совета Императорского университета Св. Владимира 15-го ноября 1913 года // Университетские известия (К.). – 1915. – № 7. – С. 1–26.

13. Робак І. Талант, відданий оздоровленню Харкова (до 140-річчя народження В. В. Фавра) / І. Робак // Краєзнавство (К.). – 2015. – № 1/2. – С. 207–212.
14. По вопросу о назначении приват-доцента Харьковского университета Фавра экстраординарным профессором Университета Св. Владимира по кафедре гигиены // РДІА в СПб., ф. 733, оп. 201, спр. 4095. – 96 арк.
15. Нуштаев М. А. К 90-летию высшего медицинского образования в Саратове. Первый профессор-гигиенист В. А. Арнольдов / М. А. Нуштаев // Гигиена и санитария (Саратов). – 1999. – № 6. – С. 72–74.
16. Протокол заседания Совета Императорского университета Св. Владимира 9 апреля 1910 года // Протоколы заседаний Совета Императорского университета Св. Владимира за 1910 год. – (К.). : Тип. Акц-го об-ва Н. Т. Корчак-Новицкого, 1913. – С. 443–475.
17. Протокол заседания Совета Императорского университета Св. Владимира 16-го декабря 1911 года // Университетские известия (К.). – 1913. – № 4. – С. 211–234.

Tamozhska I.

ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL ACTIVITY OF ST. VOLODYMYR UNIVERSITY BY SELECTING CANDIDATES TO THE VACANT DEPARTMENTS (1901-1917)

The historical and pedagogical heritage of the past has practical value for the training scientific and pedagogical staff at higher educational establishments of Ukraine.

The aim of the article is to reveal the experience of organizational and methodical activity of St. Volodymyr University at a period 1901 – 1917 by selecting candidates to the vacant departments of the medical faculty.

For the achievement of the set aim the following research methods were used: general scientific (historical and geographical analysis, synthesis, abstraction, generalization, analogy) and studying of archive documents (protocols of academic council, records about the state and activity of the University, about the abroad business trips of privat-associate professors, record about the professors and about substitution of vacant departments).

The peculiarities of the procedure of appointing privat-associate professors for the vacant departments, particularly holding contests, filling vacancies by means of professors' recommendations, discussions of applicant's scientific and pedagogical experience by the commissions that included professors and voting are identified in the article. It is emphasized that the infringement of Statute requirements in 1884 concerning the prohibition of close voting of privat-associate professors were seen. It is established that abroad scientific business trips were one of the ways of improvement of professional level of privat-associate professors. It is mentioned that according to the University Academic Council decision privat-associate professors were divided into two categories: 1) those who gave lectures and seminars on behalf of the faculty and got payment; 2) those who gave lectures and seminars and chose the subjects themselves but by the agreement with the faculty and without payment. The attention is focused on the triggered problems of the timely and optimal payment for privat-associate professors particularly for those who taught optional subjects.

The experience of organizational and methodical activity of St. Volodymyr University by selecting candidates to the vacant departments of the medical faculty in the first half of the XX th century is revealed for the first time.

According to the carried out research it can be claimed that privat-associate professorship became the source for the substitution of the vacancies at St. Volodymyr University.

The issues of the studying scientific and pedagogical activity of privat-associate professors at Novorossiysky University (1884 – 1900) are considered to be perspective or the further scientific research.

Key words: *St. Volodymyr University, organizational and methodical activity, vacant departments, privat-associate professors.*

Стаття надійшла до редакції 07.06.2017